

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

**Brief aan de leden
T.a.v. het college en de raad**

informatiecentrum tel.
(070) 373 8393

uw kenmerk

bijlage(n)

1

betreft

Voortgang samenwerking in de
waterketen

ons kenmerk

ECFD/U201401092
Lbr. 14/045

datum

5 juni 2014

Samenvatting

Gemeenten en waterschappen zijn in het afgelopen jaar weer meer gaan samenwerken in de afvalwaterketen. Hierdoor houden ze de lastenontwikkeling gematigd. Bovendien is de kwaliteit van dienstverlening gehandhaafd. Er is dus een goede prestatie geleverd.

De samenwerking in de regio's is in de volgende fase aanbeland. Van het gezamenlijk vaststellen van ambities en plannen zijn we in de uitvoering van maatregelen gekomen. Daar ligt voor bestuurders in de komende collegeperiode de taak om zorg te dragen dat we de ambities voor kwaliteitsverbetering en kostenbesparing in 2020 kunnen halen. Hoewel de lastenontwikkeling een positief beeld laat zien signaleert de Visitatiecommissie Waterketen dat dit niet vanzelfsprekend is en nog de nodige inspanning vraagt.

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Aan de leden

informatiecentrum tel. (070) 373 8393	uw kenmerk	bijlage(n) 1
betreft Voortgang samenwerking in de waterketen	ons kenmerk ECFD/U201401092 Lbr. 14/045	datum 5 juni 2014

Geacht college en gemeenteraad,

In 2011 hebben de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en Unie van Waterschappen (UvW) het Bestuursakkoord Water ondertekend. Hierin staan afspraken om de waterketen (drinkwater + riolering + zuivering) doelmatiger te beheren. De doelen van het akkoord zijn het beperken van kosten en kwetsbaarheid en het vergroten van de kwaliteit van dienstverlening¹. In de afgelopen jaren hebben gemeenten en waterschappen deze uitdaging gezamenlijk opgepakt en zelfstandig 60 regio's gevormd waarin intensieve samenwerking gezocht wordt.

Jaarlijks brengen VNG en UvW de voortgang van de samenwerking in beeld. In samenwerking met het COELO² brengen we de ontwikkeling van de heffingen voor de afvalwaterketen in beeld. Ook bevragen we de regio's over de mate van samenwerking op verschillende werkprocessen in het beheer van de waterketen. Een gedetailleerd beeld van de uitvraag over 2013 vindt u in de factsheet in de bijlage. Met deze brief gaan we in op enkele van de belangrijkste bevindingen.

¹ Voor meer informatie zie o.a. ledenbrief op: http://www.vng.nl/onderwerpenindex/milieu-en-mobiliteit/water-en-riolering/water-en-riolering#Bestuursakkoord_water

² Allers et al 2014: Atlas van de lokale lasten, COELO-rapport 14-3:
http://www.coelo.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=245:atlas-van-de-lokale-lasten-2014&catid=122:nieuws-2014-2&Itemid=1099

Behoud van kwaliteit en een gematigde lastenontwikkeling

In het Bestuursakkoord Water is afgesproken dat we nagaan of de afspraken worden nagekomen. Dat doen we door de lastenontwikkeling in beeld te brengen langs twee invalshoeken. De eerste is de opbrengst van de twee heffingen, de rioolheffing en de zuiveringsheffing. De autonome opbrengstenontwikkeling is ingeschat en er is een prognose opgesteld van de lastenontwikkeling die resulteert na meer intensieve samenwerking. De feitelijke opbrengstontwikkelingen van gemeenten en waterschappen blijven in de periode 2010 t/m 2014 flink onder de prognoses, zie figuren 1 en 2 van de bijlage.

De tweede invalshoek is de ontwikkeling van de lastendruk als gevolg van de rioolheffing en de zuiveringsheffing voor huishoudens en bedrijven. De stijging van het totaal aan afvalwaterheffingen voor huishoudens ligt met 1,9% net iets boven de inflatie (1,5%). Voor bedrijven is de stijging lager dan de inflatie. Kijken we naar de rioolheffing, dan zien we dat deze voor eenpersoonshuishoudens 2,1% bedragen en voor meerpersoonshuishoudens 1,6% net boven de inflatie ligt. Voor agrarische bedrijven is de kostenstijging 1,4%, voor groothandel is sprake van een afname van 7,3%. De relatief kleine lastenstijging is het gevolg van beleidsmatige keuzes en heroverwegingen van geplande investeringen.

Het realiseren van kostenbesparingen gaat hand in hand met goede dienstverlening. Dat blijkt uit de resultaten van de benchmarks voor riolering³ en zuiveringsbeheer⁴. De prestaties en kwaliteit van dienstverlening in de waterketen zijn onverminderd goed. Er zijn nauwelijks calamiteiten, de riolering is continue beschikbaar en er is een hoge klantentevredenheid⁵. De inspanningen om doelmatiger waterbeheer tegen lagere kosten te realiseren heeft in de afgelopen jaren dus nog geen merkbare invloed gehad op de kwaliteit. Dat is iets waar gemeenten en waterschappen trots op mogen zijn.

Meer samenwerking tussen gemeenten en waterschappen

Gemeenten onderling en gemeenten en waterschappen werken bij verschillende werkprocessen met elkaar samen. Bij het monitoren maken we onderscheid tussen enerzijds beleidsvoorbereiding en investeringsprogrammering en anderzijds de uitvoering van operationele taken. De schaal van samen werken en de keuzes die in het kader van het uitwerkingsproces aan de orde zijn, verschillen tussen deze twee soorten processen. Gemeenten en waterschappen geven volop invulling aan de regionale uitwerking van het bestuursakkoord water. Op veel onderdelen in het beheer van de afvalwaterketen wordt er in toenemende mate samengewerkt.

³ www.riool.net/benchmark

⁴ <http://www.uvw.nl/producten-transparante-overheid-1.html>

⁵ Het riool gewaardeerd 2013, Stichting RIONED:

<http://www.riool.net/riool/shopping/product/show.do?itemid=6263>

Het grootste deel van de jaarlijkse kosten in het beheer van de afvalwaterketen hangt samen met keuzes die worden gemaakt in het proces van beleidsvoorbereiding en investeringsprogrammering. Zo'n 80% van de gemeenten werkt hierbij regionaal samen, ook met het waterschap, zie figuur 4. Bij de uitvoering van operationele taken loopt de mate van samenwerking meer uiteen tussen de verschillende werkprocessen, zie figuur 5. Gegevensbeheer is bijvoorbeeld een werkproces dat in grote mate samen wordt opgepakt. Dat is ook van groot belang, want door goede systeem van monitoring en gegevensbeheer wordt het inzicht in de toestand en het functioneren vergroot en dat leidt tot maatschappelijk verantwoorde investeringen in het stedelijk watersysteem en de afvalwaterketen.

Nieuwe fase, nieuwe uitdagingen

Inmiddels hebben de regio's de overgang naar de volgende fase gemaakt. In de voorgaande jaren lag de focus op het vastleggen van de gezamenlijke ambitie en het maken van afspraken hoe dit ten uitvoer te brengen. In nagenoeg alle regio's is dit vastgelegd in akkoorden en we zien dat het aantal vastgestelde maatregelen ook in 2013 weer is toegenomen. Ten opzichte van vorig jaar zijn meer onderwerpen concreet in uitvoering zoals blijkt uit figuren 6 en 7. De nieuwe besturen van gemeente en waterschap (verkiezing 2015) staan voor de opgave om de ambities waar te maken. De komende jaren blijft de nadruk liggen op de uitvoering van maatregelen en doorwerking van de afspraken.

We zijn goed uit de startblokken gekomen. Tegelijkertijd valt te constateren dat er nog een uitdaging ligt om het hoge tempo vast te houden om de financiële doelen in 2020 te behalen. Daarnaast liggen er in de waterketen ook tal van kansen die bijdragen aan de gemeentelijke ambities op het gebied van duurzaamheid en energie. De uitdaging voor de komende (college-) periode ligt in het uitdiepen van de afspraken en samenwerking bij het hergebruik en inzameling van reststoffen. Ook worden nu mondigesmaat de kansen verkend om op lokaal niveau de kringlopen te sluiten. Voorbeelden hiervan zijn het benutten van restwarmte op de zuivering voor stadsverwarming of gezamenlijke vergisting van rioolslib en groenafval.

Tenslotte zien we dat de regionale samenwerking binnen de waterketen mogelijkheden biedt voor de drinkwaterbedrijven. De aard van hun primaire werkprocessen is vaak anders dan die van gemeenten en waterschappen, maar nu krijgen de waterketenpartners steeds beter in beeld waar kansen liggen voor uitwisseling van kennis en ervaring met het oog op kwaliteit, kosten en kwetsbaarheid.

Visitatiecommissie kijkt mee

In 2013 is door de Minister van I&M de visitatiecommissie waterketen aangesteld onder leiding van Karla Peijs. De visitatiecommissie heeft de opdracht gekregen om enerzijds de voortgang in beeld te brengen en anderzijds de regio's te stimuleren de samenwerking nog verder op te pakken. Begin dit jaar heeft de commissie een tussenrapportage uitgebracht, waarin de 50

samenwerkingsregio's zijn ingedeeld in koploper (17), peloton (23) of achterblijver (10)⁶. Met de achterblijvende regio's hebben inmiddels gesprekken plaats gevonden over verbetering van de aanpak, en waar nodig, aanscherpen van de ambitie. De visitatiecommissie richt zich met name op de beoogde kostenbesparingen bij gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven.

Begin juni heeft de Visitatiecommissie alle bestuurlijke trekkers van de regio's een brief gestuurd met een toelichting op de laatste fase van het visitatieproces. Hierin benadrukt de commissie dat de opgetelde ambities van de regio's niet de beoogde besparingen opleveren, zoals deze in het bestuursakkoord zijn geformuleerd. De commissie roept de regio's op om de ambities zo mogelijk naar boven toe bij te stellen. De regio's hebben tot medio september de tijd om reacties en aanvullingen aan te leveren bij de commissie. In de periode juni en juli zal de visitatiecommissie vijf werkbezoeken bij koplopers en peloton houden. Eind 2014 zal de commissie haar onafhankelijke beeld geven of met voortzetting van de huidige aanpak de gewenste kostenbeperking in 2020 haalbaar is.

Proces en ondersteuning

Bijeenkomsten en netwerk

Dit jaar staan er verschillende activiteiten op stapel om de samenwerkingsregio's te ondersteunen. Naast een serie bijeenkomsten voor de ambtelijke trekkers worden op 26 en 27 juni in Den Bosch en Zwolle twee bestuurlijke bijeenkomsten gehouden voor de betrokken bestuurders van gemeenten en waterschappen. Daarmee willen we de onderlinge dialoog de ruimte geven en met elkaar het gesprek aangaan over de bevindingen van de visitatiecommissie. Informatie over en een uitnodiging voor deze bijeenkomst is naar de bestuurlijke trekkers van de regio's verstuurd. De ambtelijke trekkers van de regio's hebben een digitale kopie ontvangen. Deze bijeenkomsten zijn onderdeel van het streven een *community* te realiseren waarin bestuurders elkaar snel kunnen vinden. Als gevolg van gemeenteraadsverkiezingen wordt de samenstelling van de VNG subcommissie water herzien. Aanvullend op de commissie zetten we een bestuurdersnetwerk op, mede rondom samenwerking in de waterketen. Hiermee ondersteunen we bestuurders met informatievoorziening, kennisuitwisseling en dialoog.

Kenniscoaches

Stichting RIONED en het ministerie van I&M faciliteren de kenniscoaches. Zij kunnen op verzoek ondersteunen bij het vinden van een oplossing voor vraagstukken die samenwerkende partijen hebben. Op de website van de Stichting RIONED (www.riool.net) vindt u meer informatie. Voor informatie en vragen kunt u terecht bij de coördinator van het programma Kenniscoaches, Gert Dekker, tel. 0318-631111 of gert.dekker@rioned.org.

⁶ Voor meer informatie over de visitatiecommissie, zie: <http://www.samenwerkenaanwater.nl/visitatie>

Kernteam en website

De ondersteunende activiteiten worden gecoördineerd vanuit het landelijke kernteam Samenwerking in de Waterketen. Voor meer informatie over de voortgang van de samenwerking en/of contact met het kernteam kunt u contact opnemen met Reginald Grendelman (06-23428685, reginaldgrendelman@VNG.nl) of Ruud van Esch (070-3519868, resch@uvw.nl).

Veel informatie over de samenwerking kunt u vinden op de website www.samenwerkenaanwater.nl waar we goede voorbeelden blijven delen. Hier kunnen discussies worden gevoerd en gevolgd. We leggen daarbij de koppeling met Twitter via #samenwaw.

Hoogachtend,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

A handwritten signature in black ink, consisting of a large, stylized loop followed by a vertical stroke and a small flourish at the top.

J. Kriens
Voorzitter directieraad

Deze ledenbrief staat ook op www.vng.nl onder brieven.